

3. Гнатюк С.Л. Проблеми мовно-культурного балансу у медіа-просторі сучасної України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nestor-ua.org/projects/mova-ua-gnatyuk.html>

4. НАМ виступає проти збільшення квоти українського продукту у радіофірі, яке пропонує Кириленко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/pravo/2015-03-12/104811>

5. Аналіз та коментарі до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» експертів Ради Європи Ів Саломон і Бернда Мьовеса (грудень 2011 року) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/documentation/2012-03-01/70044>

ДО ПИТАННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС «ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ» В УКРАЇНІ

Крахмальова К. О.

здобувач

Науковий керівник: **Кисіль Л. Є.**

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем державного управління та адміністративного права

Інститут держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

Відповідно до сучасного визначення поняття «внутрішньо переміщеної особи», запровадженого Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII від 20 жовтня 2014 року (надалі – Закон) такою особою є «громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [1]. З огляду на це, адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта адміністративного права України складається з двох рівнів. Перший рівень – це загальний адміністративно-правовий статус громадянина, який постійно проживає в Украї-

ні, що включає права і обов'язки однакові для усіх таких громадян. Другий рівень – це додатковий спеціальний адміністративно-правовий статус тих громадян, що були змушені покинути своє місце проживання і переміститись в кордонах держави свого громадянства на іншу територію через низку несприятливих факторів, зазначених у Законі. Він складається із специфічних прав та обов'язків, що реалізуються такими громадянами у адміністративно-правових відносинах, у які вони вступають у зв'язку з внутрішнім переміщенням і викликаними ним потребами і проблемами [2, 228-229].

Дослідження походження поняття «внутрішньо переміщені особи» дає змогу констатувати, що воно виникло як міжнародно-правова категорія і розвивалось у тісному зв'язку з поняттям «біженці», а пізніше відокремилось від нього у самостійну правову категорію, яка була запозичена національним, зокрема, адміністративним, правом.

Порівнюючи міжнародні стандарти захисту внутрішньо переміщених осіб, які зібрані у ключовому міжнародному документі – Керівних принципах ООН з внутрішнього переміщення [3], та їх імплементацію у вітчизняне законодавство очевидним стає звуження суб'єктного складу (за міжнародним визначенням статус внутрішньо переміщених осіб можуть мати «особи чи групи осіб...»), тоді як за національним – лише громадяни, які постійно проживають в Україні), але одночасно і розширення кола підстав, за наявності яких особа може мати статус внутрішньо переміщеної (зокрема, в адміністративному праві України присутня підстава тимчасової окупації, якої у Керівних принципах ООН з внутрішнього переміщення немає) [3], [1].

Поділ адміністративно-правового статусу внутрішньо-переміщених осіб на два рівні – загальний і спеціальний, є зручним для теоретичного наукового дослідження, проте для правозастосування ці два рівні є фактично нероздільними.

Тому з одного боку, звичайно, дослідження адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб базуватиметься на ґрунтовних працях видатних вчених-адміністративістів – В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, Р.А. Калюжного, В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янця, Н.Р. Нижник, О.П. Рябченко, Ю.С. Шемщученка та інших.

Безперечно корисними з огляду на спільний історичний розвиток понять «біженці» та «внутрішньо переміщені особи» для розуміння адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб будуть дисертаційні дослідження Гончаренко О. А. «Статус біженця в міжнародному праві» (2005); Грабар Н. М. «Адміністративно-правове забезпечення статусу біженців в Україні» (2007); Сірант М. М. «Статус біженців у Європейському Союзі» (2008); Поєдинок О. Р. «Права біженців у контексті фрагментації міжнародного права» (2010).

Вартими уваги також є і окремі історичні дослідження з українського біженства та переміщення, оскільки вони, подекуди, торкаються і адміністративно-правових аспектів. Зокрема, варто згадати монографію з українського біженства часів Першої світової війни Л. М. Жванко [4], для написання якої дослідницею було опрацьовано архівні першоджерела з понад 170 фондів архівів та десяти наукових бібліотек різних країн саме з питань нормативно-правових засад та системи державних органів з надання допомоги та захисту біженцям у тогочасних державних утвореннях. Іншим таким історичним дослідженням, що стосується переміщених осіб після Другої світової війни є видання української діаспори в Канаді щодо українських переміщених осіб «Досвід біженців. Переміщені після Другої світової війни українці» (The Refugee Experience. Ukrainian Displaced Persons after World War II) Всеволода Ісаїва, Юрія Бошика та Романа Сенкуса [5].

Оскільки внутрішнє переміщення є міграційним процесом, важливими для аналізу адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб та його забезпечення будуть праці зі сфери міграційного права і вивчення міграційних процесів, зокрема, засновника міграцієзнавства Ю. І. Римаренка – «Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри» [6] та дисертаційні дослідження Савченка О. І. «Адміністративні делікти у сфері міграції» (2008); Тиндик Н. П. «Адміністративно-правовий механізм регулювання міграції в Україні» (2009) та ін.

Але з іншого боку, ми також можемо констатувати, що комплексних наукових досліджень, які б стосувалися саме спеціального адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб, поки що немає. Це ймовірно пов'язано з тим, що і причини, і обсяги внутрішнього переміщення, з якими Україна зіткнулася в 2014 році, є безпрецедентними (хоча раніше вже був напружений певний адміністративно-правовий досвід

внутрішніх переміщень у зв'язку з Чорнобильською катастрофою). Саме тому з'ясування специфіки та змісту адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні, аналіз стану організаційного та правового забезпечення таких осіб та порівняння його з аналогічним забезпеченням інших країн, формулювання висновків і рекомендацій для вдосконалення механізму реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб буде предметом наших подальших досліджень і публікацій.

Література:

1. *Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.*

2. *Про загальний і спеціальний адміністративно-правовий статус див. Загальне адміністративне право: підручник / [І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та ін.]. – Київ : Юрінком Інтер, 2015. – 565 с.*

3. *Керівні принципи ООН з внутрішнього переміщення [Електронний ресурс]: міжнародний документ. – Режим доступу <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G98/104/93/PDF/G9810493.pdf?OpenElement>.*

4. *Жванко Л. М. Біженці Першої світової війни: український вимір (1914-1918 рр.): Монографія / Л. М. Жванко. – Х.: Віровець А. П. «Апостроф», 2012. – 568 с.*

5. *The Refugee Experience. Ukrainian Displaced Persons after World War II. – Canadian Institute of Ukrainian Studies Press University of Alberta, Edmonton, 1992. – 517 p.*

6. *Ю. І. Римаренко. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: Енциклопедія / За ред. Ю. І. Римаренка. – К.: Довіра, 1998. – 912 с.*